

INHOUD

Inleiding	7
1. Een boek vol verhalen?	11
2. Scheppingsverhaal tegenover wetenschap?	17
3. Is geloven een kwestie van het aanvaarden van dogma's?	23
4. Ergens bij horen – moet dat per se een kerk zijn?	27
5. Zonde en schuld uit de tijd?	33
6. Als God bestaat, waarom is er dan zo veel lijden in de wereld?	41
7. Is geloof in de opstanding uit de dood niet te mooi om waar te zijn?	47
8. Je hebt geloof toch niet nodig om gelukkig te zijn?	53
9. Betekent geloven dat je nooit twijfelt?	59
10. Is geloof in God bedacht vanuit onze behoefte aan houvast?	67
11. Veroorzaakt religie geweld?	73
12. Is het onredelijk om te geloven?	79
13. Wat is de zin van dit leven?	83
14. Ten slotte	89

INLEIDING

Geloven is in onze westerse wereld niet meer vanzelfsprekend. Steeds vaker krijg ik in gesprekken met mensen te horen: ‘Ik ben niet religieus.’ Ook kom ik steeds meer mensen tegen die ronduit zeggen atheïst te zijn. Toen ik op de middelbare school zat, was er slechts één jongen in de klas die zichzelf atheïst noemde. De rest geloofde wel dat er ‘iets’ was. In mei 2018 meldde het *Nederlands Dagblad* dat zo’n 48% van de mensen in Nederland zichzelf atheïst, agnost, of niet-religieus noemt.

Dat houdt me bezig: hoe kan ik iemand die zich atheïst noemt, bereiken met het goede nieuws van God die zijn Zoon zond naar de aarde uit liefde voor ons? Wat zeg je als mensen allerlei argumenten hebben tegen het christelijk geloof, bijvoorbeeld dat geloof en wetenschap elkaar uitsluiten en dat een weldenkend mens dus niet in God kan geloven? Wat zeg je als een niet-gelovige denkt dat het christelijk geloof alleen maar dient om jezelf zondig te laten voelen, en dat het bevrijdend is om ‘geen geloof’ te hebben?

Je ziet atheïsme op allerlei niveaus. Er zijn ‘agressieve’ atheïstische denkers, die hun onvrede en antipathie tegen elke vorm van geloof, maar zeker ook het christelijke geloof, luid en duidelijk verkondigen. Een bekend voorbeeld van zulke mensen is Richard Dawkins, wiens boeken enorm goed verkopen. Er zijn ook denkers, geleerden, filosofen, die op een sympathieke manier verwoorden dat ze niet geloven, in

geen enkele God en zeker niet de christelijke, maar die niet de behoefte hebben om tegen geloof aan te schoppen. Bij de voorbereiding voor het schrijven van dit boek heb ik een paar van zulke denkers gelezen, namelijk de Britse filosoof en schrijver Alain de Botton en de Franse filosoof Luc Ferry. Ik heb me willen verdiepen in wat deze mensen zeggen over het christelijk geloof. Het verrassende bij deze schrijvers is dat ze het christelijk geloof heel aantrekkelijk vinden, eigenlijk 'te goed om waar te zijn'. Je leest er in dit boek meer over.

Dan zijn er de 'gewone' mensen, die meestal hun werk en hun familie hebben en daaraan genoeg hebben. Mensen die het goed hebben, jong zijn, goed verdienen en het prima redden in dit leven. Deze 'gewone' mensen ontmoet ik elke week in de buurt waar onze kerk staat. We werken samen aan een project voor de buurt, en tijdens zulke bijeenkomsten luister ik tussendoor naar wat hen bezighoudt. Voor dit boek ben ik vooral in gesprek gegaan met een van hen, iemand die zichzelf wel duidelijk atheïst noemt maar dat heel vriendelijk zegt.

Hoe kan ik zo iemand duidelijk maken wat het christelijk geloof inhoudt en wat het belang daarvan is in het dagelijks leven?

In het westen van Europa lijkt het heel gewoon om 'niet religieus' te zijn. Dat is wereldwijd – en we leven in een *global world* – echter helemaal niet het geval. Nog altijd is de grote meerderheid van de wereldbevolking op een of andere manier religieus. Elke stam, elk volk kent verhalen over goden. En wat het christelijk geloof betreft, dat groeit harder in Azië, Afrika en Latijns-Amerika dan wij ons in West-Europa kunnen voorstellen. Komt het door de welvaart dat westerse mensen denken God niet meer nodig te hebben? Zoals ik professor Willem Ouweneel ooit op de radio hoorde zeggen: 'Waarom zou je nog bidden: "Geef ons heden ons dagelijks brood", als je drie broden in de vriezer hebt liggen?'

Hoe je het ook wendt of keert, je kunt er niet omheen dat er nog steeds heel veel mensen in de wereld in God geloven, en dan bedoel

ik de God van de Bijbel. Sommigen hebben daar heel vaste gedachten over, voor anderen is het meer een vaag, onbestemd gevoel op de achtergrond.

Nelleke Noordervliet, schrijfster en atheïst, zei in een interview: 'Lange tijd leek het alsof we de laatste stuip trekkingen meemaakten van de godsdiensten, en dat daarna iedereen normaal zou gaan doen. Dat heb ik iets te zonnig ingeschat, vrees ik. Mensen blijken een diepe behoefte te hebben aan een leidende hand van boven.' In dit citaat klinkt ergens door: geloof is maar niet uit te roeien, mensen blijven behoefte hebben aan een houvast.

Is geloof dan alleen een soort wandelstok om jezelf op de been te houden? Ik denk dat het veel meer dan dat is. In dit boek wil ik laten zien hoe belangrijk het christelijk geloof is voor je hele leven en hoe het antwoord geeft op de diepste vragen van je bestaan.

Ik hoop dat het christenen aanknopingspunten geeft om met niet-gelovige vrienden, collega's en familie te praten over het belang van het geloof in God.

Dit boek is meer als een verhaal geschreven dan als een systematische opsomming van argumenten. Ik heb daarvoor gekozen omdat er al verschillende andere boeken bestaan die dat laatste doen, maar ook omdat een verhaal je mee wil nemen. Ik hoop dat het je zal helpen je niet-gelovige vriend, collega, of wie dan ook, mee te nemen in een zoektocht naar God en geloof.

Dit boek kun je ook bespreken in een groep. Aan het eind van elk hoofdstuk staan een paar vragen, die willen aanzetten tot een gesprek van gelovigen en niet-gelovigen samen. Bij iemand thuis of bij een van de vele koffieketens (zoals in Engeland, waar ik woon, steeds meer gebeurt). Ideetje?

I. EEN BOEK VOL VERHALEN?

Verhalen spelen een belangrijke rol in het leven van mensen en volken. Ouders vertellen verhalen aan hun kinderen en volwassenen lezen graag verhalen. Persoonlijke verhalen over iemands leven, of reisverhalen bijvoorbeeld.

In de Bijbel vind je er heel veel. Ze vertellen ons hoe God met mensen omgaat en hoe mensen met elkaar omgaan. Gaat het dan 'alleen maar' om een verhaal, of kunnen we ook iets over de historische achtergrond te weten komen? En wat is het unieke van het verhaal van Abraham, de aartsvader uit het Oude Testament van wie het volk Israël afstamt? Is dat niet gewoon een verhaal in een wereld vol verhalen over goden?

Het begon allemaal in een welvarende stad in een gebied dat nu bij Irak hoort. De mensen daar woonden tussen de grote rivieren de Eufraat en de Tigris. Die rivieren zorgden ervoor dat het land vruchtbaar was, zodat de mensen het goed hadden. Ze hadden tijd voor meer dan alleen hun dagelijks brood. Ze hadden ontdekt dat je in de zachte klei aan de oevers van de rivier tekens kon graveren met een rieten stokje met een scherpe punt. Zo hadden ze tekens bedacht die woorden uitdrukten. Het schrijven had zijn intrede gedaan, en de menselijke geschiedenis was begonnen.

Goden hadden ze daar ook. Dat besef dat er goden zijn, lijkt wel in mensen te zijn ingebakken. Je moet toch een verklaring vinden voor

waar de wereld haar bestaan vandaan heeft, hoe de seizoenen van het jaar werken en de zon, de maan en de sterren? Hoe komt het dat er iets is en niet niets?

Het werd een wat ingewikkeld systeem, daar in het oude Mesopotamië, zoals dat gebied heette. Hun goden waren net mensen met verschillende rangen en standen en verschillende humeurige trekjes. Ze maakten ook een ontwikkeling door. De 'lagere goden' waren het op een dag zat om steeds maar te moeten werken voor de 'hogere' goden. Het was tijd voor vrijheid. Tijd om mensen te maken die voor hen konden werken! Zo ontstond de wereld met de mensen erop. Geen positief begin!

**In die wereld vol 'goden'
klinkt de stem van God.**

En in die wereld, de wereld van het veelgodendom (polytheïsme), klinkt de stem van God, de God die volgens de Bijbel de enige ware God is. Hoe Abraham die stem van God hoort, weten we niet, maar

wel dat zijn hele leven erdoor verandert. God geeft hem namelijk een opdracht met verstrekkende gevolgen.

Abraham had nog geen Bijbel. Hij wist natuurlijk lang niet alles wat wij kunnen weten, nu we de hele Bijbel tot onze beschikking hebben. Wij weten veel meer over God dan hij. Daarom is het misschien bijna onvoorstelbaar dat hij zomaar op weg ging toen God zei dat hij zijn familie en zijn land moest verlaten. Hij moest van stadsbewoner nomade worden. God zou hem een ander land wijzen en hem zegenen en anderen met hem. Wat een enorme uitdaging!

Heeft Abraham zich dit niet verbeeld? Een stem, van God, die hij niet kent ...? Er moet iets gebeurd zijn in Abrahams leven, anders ga je niet zomaar weg uit je land en zeker niet in die tijd waarin families bij elkaar woonden, zoals ook nu nog vaak in niet-westerse culturen het geval is. Je was van elkaar afhankelijk, en ook van die rivieren die voor vruchtbaarheid zorgden.

Vaak hebben theologen geschreven dat Abraham niet bestaat.

Het zou gaan om verhalen die mensen hebben bedacht. We vinden inderdaad nergens buiten de Bijbel het verhaal van Abraham opgeschreven. Dat is niet zo'n wonder, want veel buitenbijbelse geschriften uit die wereld gaan over de koning of de goden. Ze gaan niet over één individuele persoon die verder onbekend is. En waarom zou een heerser uit het land van Abraham aandacht besteden aan één familie die op reis gaat naar een ander land, geroepen door één (onbekende) God?

Toch is het verhaal over Abraham niet ongeloofwaardig. De gewoonten die erin worden beschreven, kunnen we ook vinden in geschriften buiten de Bijbel. Zijn manier van leven, als nomade met een grote kudde inclusief kamelen, past in de tijd waarin Abraham wordt geplaatst. Ook is de gewoonte van toen bekend om – als je kinderloos was – een kind te krijgen via een slavin. Dat kind gold dan als je eigen kind. Dus ook al vinden we geen directe gegevens over Abraham buiten de Bijbel, de verhalen zijn wel goed te plaatsen in een bepaalde tijd en omgeving (ergens tussen de 3000 en 2000 jaar voor Christus). Geen sluitend bewijs, maar de verhalen over Abraham zijn wel aanneemelijk.

Een verhaal vol beloften

De verhalen over Abrahams leven staan aan het begin van de Bijbel, in het midden van het boek Genesis. Ik vind het altijd weer bijzonder om te merken hoe goed deze verhalen eigenlijk verteld zijn. De rode draad wordt gevormd door de beloften die God helemaal aan het begin geeft, in de eerste drie verzen van Genesis 12. God belooft daar drie dingen:

- Uit Abraham (die toen nog Abram heette) zal een groot volk voortkomen;
- God zal Abraham zegenen en tot zegen te maken;
- God zal hem een land wijzen.

De eerste belofte lijkt niet realistisch te zijn, want Abraham en zijn vrouw konden geen kinderen krijgen. Het gebeurt ook niet meteen

na de belofte. Dat is de spanningsboog in de hoofdstukken daarna: komt er nu wel of geen eigen kind? Na lang wachten wil Abrahams vrouw wel een handje helpen door haar slavin als tweede vrouw aan Abraham te geven. Abraham gaat daarop in – ik zei eerder al dat dit in zijn cultuur heel normaal was. Hij verwekt een kind bij haar, dat de naam Ismaël krijgt (Genesis 16).

Maar dat is niet de bedoeling! Als God iets belooft, doet Hij dat ook. God keurt deze ‘oplossing’ af en herhaalt zijn belofte dat Abraham en zijn eerste vrouw samen een zoon zullen krijgen. Afwachten dus maar weer, zelfs jarenlang, totdat we eindelijk lezen over de geboorte van een echte zoon van Abraham en Sara (Genesis 21).

Aan het eind van het boek Genesis trekt Jakob, de kleinzoon van Abraham, met zijn familie naar Egypte om eten te vinden. Er zijn dan inmiddels zo’n zeventig familieleden! Ze blijven in Egypte wonen, waar het leven goed is. In het tweede boek van de Bijbel, Exodus 1, zijn er al zo veel afstammelingen van Abraham dat ze een volk gaan vormen. Maar dan begint de Egyptische farao hen als bedreiging te zien. Wat moeten al die ‘buitenlanders’ in zijn land?! (Er is niets nieuws onder de zon ...)

Die eerste belofte van God aan Abraham is dus vervuld. De tweede wordt dat geleidelijk aan ook, want er rust zegen op Abraham en zijn nageslacht. Neem nou Jozef, een achterkleinzoon van Abraham. Hij krijgt een belangrijke positie aan het hof van de farao in Egypte en heeft zulke kwaliteiten dat hij het land helpt en redt in een tijd van hongersnood. De Bijbel bevat heel wat verhalen over hoe God Abrahams nageslacht zegent.

Maar die belofte van het land ... Op de vervulling daarvan moet de lezer nog een poosje wachten. Aan het eind van het boek Genesis wonen de nakomelingen van Abraham nog steeds in Egypte; niet in een land van henzelf. In de boeken Exodus en Numeri lees je dat ze wegtrekken uit Egypte en door de woestijn naar het land trekken dat hun is beloofd. Pas aan het eind van het boek Deuteronomium, het

vijfde boek van de Bijbel, bereiken ze de grens van dat land, en nog weer later zullen ze in het land gaan wonen. Vervolgens duurt het nog generaties lang voordat ze een eigen koning hebben.

Ik denk dat wij eigenlijk wel geluk hebben dat wij veel meer over God kunnen weten dan Abraham, die slechts af en toe iets van God hoorde. Wij hebben een Bijbel vol verhalen over Hem, en om ons heen zijn er overal mensen die in God geloven. Ook in andere boeken en online kun je heel wat over Hem vinden. Als je op 'geloofsreis' gaat, hoef je niet alles alleen te ontdekken. Er zijn anderen die je daarbij kunnen helpen en jij kunt misschien op jouw beurt anderen helpen.

Als je op 'geloofsreis' gaat, hoef je niet alles alleen te ontdekken.

Om over na te denken

1. Hoe kijk jij tegen de bijbelse verhalen aan? Hebben ze betekenis voor je en op wat voor manier dan?
2. Als je het leven als een reis beschouwt, in welke fase zit jij dan? Heb je enig idee waar je heen gaat?
3. Heb je mensen die jou op weg helpen of hebben geholpen als het om de grote vragen van het leven gaat? Hoe hebben ze jou geholpen? Zou jij zo iemand voor anderen kunnen zijn en hoe werkt dat dan?